

„Aki engem lát, az látja az Atyát is” – egy ilyen erős állítást csak Jézus szájából tudok komolyan venni. Bárki mástól hallva képmutatásnak találnám, és már kezdeném is a negatív vélemény kialakítását a hirdetőjéről. Hiszen Jézus maga is felszólalt a képmutatás ellen, például: „*Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből a gerendát...*” (Mt7,5), sőt, a farizeusok ellen kikelvén még tovább megy: „*Aki fölmagasztalja magát, azt megalázzák...*” (Mt23,1-36).

Azon túlmenően, hogy „rossz dolog”, mit tudunk még a képmutatásról? Régóta vizsgálják a pszichológia különféle ágainak kutatói, szemezgezzünk egy kicsit a megállapításaikból! Ha mindenki elítéli, miért van mégis jelen? Carl Jung szerint a képmutatók azok, akik nem ismerik árnyék-énjüket: „Ha az emberek tisztán látnák árnyék-énjüket, jobban megértenék és szeretnék embertársaikat is. A kevesebb képmutatás és az alaposabb önismeret hasznára válna emberi kapcsolatainknak, mert mind túl könnyen toljuk másokra a saját természetünkön tett erőszakot.” A machiavellizmus szerint a képmutatásra való hajlam az ember evolúciós öröksége, a természetes kiválasztódás szempontjából ugyanis a képmutatás nem más, mint az erőfeszítés kerülése. Hiszen sokkal nehezebb például szelídnek lenni, mint szelídnek látszani. Ezért aztán sokszor a látszatkeltést (vagyis a képmutatást) választjuk a valós változás helyett.

A pozitív énkép fenntartását célzó önkéntelen belső mechanizmusaink is támogatják a képmutató viselkedést. Az emberek nagy többsége ugyanis ebből fakadóan átlag felettinek tartja magát. Úgy lehetséges ez, hogy másokat jobbra a tetteik alapján ítélünk meg (viszonylag objektíven), magunkról viszont mindig van „belső információ”, hogy milyenek vagyunk „valójában”, és ezzel könnyedén kimagyarázunk minden önző tettet és fenntartjuk saját kiválóságunk illúzióját.

A pszichológiai vizsgálódás érthetőbbé teheti a képmutatás jelenségét és jobban megérthetővé a képmutató embert; a modern politológia ennél tovább megy, és rámutat, hogy bizonyos mértékű képmutatás kifejezetten szükséges egy demokratikus politikai rendszer működéséhez. Figyeljünk most azonban inkább arra, hogy milyen hatalmas előnye van a képmutatás figyelmen kívül hagyásának: segít elkerülni a csapdát, hogy embertársaink legapróbb botlásait is képmutatásnak bélyegezzük megérthető emberi tökéletlenség vagy gyengeség helyett. Michael Gerson szavaival: „Morális személynek lenni állandó küzdelem, melyben mindenki ismételtelen elbukik, időről-időre képmutatóvá válik. Egy igazságos és békés társadalomnak szüksége van a képmutatókra, akik végül mégsem hagyják el az elárult ideált.”

Jézus sem vetette el Pétert, az őt megtagadó „kősziklát”; nekem pedig nagy szükségem van velem botladozó embertársaimra, hogy megmutassák nekem az Atyát. De ez csak akkor lehetséges, ha nem sárfoltos bakancsukat nézem, hanem Égre emelt ujjukat követem.

Wágner Ferenc, Székesfehérvár